

JAARSTUKKEN 2016

Openbaar lichaam Ferm Werk

Woerden, 31 maart 2017

Carrosserieweg 1
3445 BC Woerden
Tel: 0348-497000

Inhoudsopgave

Jaarverslag	2
Programmaverantwoording	2
Programma Basisdienstverlening	2
Paragrafen	5
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	5
Paragraaf bedrijfsvoering	7
Paragraaf financiering	8
Paragraaf verbonden partijen	8
Jaarrekening	9
Balans per 31 december 2016 (na bestemming resultaat)	10
Overzicht van baten en lasten over 2016	12
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	13
Toelichting op de balans	15
Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen	19
Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2016	20
Programma Basisdienstverlening	20
WSW	20
Baten grote geldstroom	20
Lasten grote geldstroom	21
Bijstandverlening	22
Baten grote geldstroom	22
Lasten grote geldstroom	23
Participatie	24
Baten grote geldstroom	24
Lasten grote geldstroom	24
Overzicht incidentele baten en lasten	25
Incidentele baten (kleine geldstroom)	25
Incidentele lasten (kleine geldstroom)	25
Kleine geldstroom	26
Baten kleine geldstroom	26
Lasten kleine geldstroom	26
Saldo van financiële baten / lasten	27
Overzicht aanwending van het bedrag voor onvoorzien	27
Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	27
Verdeelsleutels kosten kleine geldstroom	28
Programma Aanvullende dienstverlening	29
Baten grote geldstroom	29
Lasten grote geldstroom	29
Baten kleine geldstroom	29
Lasten kleine geldstroom	29
Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid	30
Analyse begrotingsafwijkingen	30
Analyse begrotingsrechtmatigheid	30
Afrekening bevoorschotting gemeentelijke bijdrage inclusief dekking Rijk 2016	31
Toelichting op de jaarrekening: wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	33
SiSa bijlage: G2B Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 deel openbaar lichaam 2016	34
SiSa bijlage: G3B Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) deel openbaar lichaam 2016	35
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	36

Jaarverslag

Openbaar lichaam Ferm Werk (verder te noemen Ferm Werk) is de gemeenschappelijke regeling (GR) van de 4 deelnemende gemeenten Woerden, Bodegraven-Reeuwijk, Montfoort en Oudewater en heeft als belang een integrale gemeenschappelijke aanpak te bieden op het terrein van participatie, werk en inkomen binnen het sociale domein.

Het doel van deze gemeenschappelijke aanpak is om de effectiviteit en efficiency van de uitvoering te bevorderen, de kwaliteit van de dienstverlening te optimaliseren en de uitvoeringskosten te verlagen.

Binnen dit belang en genoemde doelstelling verricht Ferm Werk als basisdienstverlening de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (WSW), de Participatiewet (PW), de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW), de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) en het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (BBZ 2004).

Naast de taken van de basisdienstverlening verricht Ferm Werk als aanvullende dienstverlening onder andere de uitvoering van de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening en taken rond de huisvesting van vergunninghouders in het kader van de Huisvestingswet.

De uitvoering van de dienstverlening vindt voor een groot deel plaats binnen Ferm Werk N.V., de uitvoeringsvennootschap van Ferm Werk. Dit komt tot uitdrukking in de "Bijdrage basisdienstverlening Ferm Werk N.V." als onderdeel van de lasten van de kleine geldstroom (zie pagina 25 van de jaarrekening). Voor een nadere toelichting op deze post wordt verwezen naar de jaarrekening van Ferm Werk N.V.

De jaarrekening van Ferm Werk bevat de verantwoording van 2 programma's: Basisdienstverlening en Aanvullende dienstverlening, waarbij WSW, Bijstandverlening en Participatie de producten vormen van het programma Basisdienstverlening.

In het hierna volgende wordt via de programmaverantwoording en de paragrafen verantwoording afgelegd over de realisatie van het bij de begroting 2016 voorgenomen beleid in het jaar 2016.

Programmaverantwoording

Voor het programma Aanvullende dienstverlening wordt verwezen naar pagina 29.

Programma Basisdienstverlening

Het programma Basisdienstverlening kan worden onderverdeeld in de producten Wsw, Bijstandverlening en Participatie.

Wsw

Het product Wsw bestaat uit het bieden van zo regulier mogelijk werk voor Wsw-geïndiceerden. Werk in de beschutte omgeving van het eigen bedrijf ("intern") is daarbij alleen aan de orde als "extern" werken (onder aangepaste omstandigheden) bij een reguliere werkgever niet mogelijk is. Vanaf 2015 is er geen nieuwe instroom in de Wsw meer mogelijk. Dit betekent dat er vanaf 2015 sprake is van een afnemend bestand.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2016 nam het gemiddelde bestand ten opzichte van 2015 af met 17 fte.

Er kon in 2016 een aantal nieuwe externe projecten worden gerealiseerd, welke zeer geschikt waren om een aantal mensen te laten doorstromen van "intern" naar "extern". Hierdoor bleef het aantal mensen dat extern werkzaam is gelijk aan 2015. Zie het overzicht op de volgende pagina.

Ook konden in de wintermaanden extra werkzaamheden in het Groen worden uitgevoerd, waardoor extra omzet kon worden gegenereerd. Dit compenseerde, in ieder geval gedeeltelijk, de terugval in omzet bij "intern" als gevolg van het afnemend aantal medewerkers.

Aantal Fte Wsw	realisatie 2016	realisatie 2015
Intern werkzaam	120,2 37%	139,2 41%
Externe projecten	110,9	106,6
Individuele detacheringen	57,3	61,7
Begeleid werken	13,3	13,3
Extern werkzaam	181,5 56%	181,6 53%
Werkzaam in ondersteunende functies bij FW	21,0	18,9
Totaal aantal Fte	322,7 100%	339,7 100%

Het bestand Wsw kan worden onderverdeeld naar "nieuwe populatie" (geïndiceerd na 1-1-1998) en "oude populatie" (geïndiceerd voor 1-1-1998). Vanaf 1998 werden personen ingedeeld naar "handicapcode", waarbij personen met een "lichte" handicap niet meer werden toegelaten tot de regeling.

Aantal Fte Wsw	per ultimo 2016	per ultimo 2015
Met handicap "matig"	113,2	115,8
Met handicap "ernstig"	25,1	26,0
Oude populatie	177,4 56%	187,0 57%
Bovengrens	0,8	0,8
Ondergrens	-	0,6
	316,5 100%	330,1 100%

Wat heeft het gekost?

Voor een overzicht van de kosten van de Wsw wordt verwezen naar de Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.

Ten opzichte van 2015 bleef de Netto toegevoegde waarde nagenoeg gelijk. Naast een aantal andere oorzaken (incidentele bate, uitstellen van het invullen van vacatures) leidde dit ertoe dat de kosten van de Wsw fors lager uitkwamen dan de begroting.

Bijstandverlening

Doelstellingen bij Bijstandverlening zijn:

- Inwoners die zijn aangewezen op een uitkering levensonderhoud en/of inkomensondersteuning, en daar wettelijk recht op hebben, ontvangen deze correct en tijdig
- Deze inwoners worden correct behandeld waarbij hun privacy is gegarandeerd
- Bij het verstrekken van een uitkering levensonderhoud en/of inkomensondersteuning staat rechtmatigheid voorop: het onterecht of onjuist verstrekken van voorzieningen en fraude wordt effectief bestreden.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Ferm Werk werd in 2016 geconfronteerd met een ten opzichte van 2015 sterke toename van het aantal aanvragen levensonderhoud en inkomensondersteuning. Tegelijkertijd werd de gemiddelde doorlooptijd van de aanvragen levensonderhoud sterk verkort. Zie onderstaand overzicht.

Aantal aanvragen	realisatie 2016	toename	realisatie 2015
Uitkeringen levensonderhoud toename procentueel t.o.v. 2015	527	125 31%	402
% beschikt binnen 8 weken	93%		66%
Inkomensondersteuning toename procentueel t.o.v. 2015	2.710	456 20%	2.254

Om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren was een uitbreiding van de personele capaciteit noodzakelijk. Ondanks de toegenomen werkdruk had in 2016 ook de kwaliteit van de uitvoering veel aandacht. Het is Ferm Werk gelukt om in 2016 alle noodzakelijke controles binnen het reguliere kwaliteitssysteem zelf uit te voeren. Dit is een forse verbetering ten opzichte van 2015, waarop ook de accountant bij Ferm Werk had aangedrongen.

Wat heeft het gekost?

Voor een overzicht van de kosten van Bijstandverlening wordt verwezen naar de Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.

In de begroting was geen rekening gehouden met de sterke toename van de instroom. Hierdoor komen de kosten van Bijstandverlening fors hoger uit dan de begroting.

Participatie

Het product Participatie houdt in dat in beginsel aan elke uitkeringsgerechtigde een traject wordt aangeboden. Doelstellingen zijn:

- Trajecten zijn optimaal afgestemd op de persoon; er wordt waar mogelijk binnen wettelijke voorschriften rekening gehouden met persoonlijke omstandigheden, en
- Trajecten zijn gericht op arbeidsinschakeling; gericht op uitstroom naar betaald werk, maar waar dit (nog) niet mogelijk is, gericht op het bevorderen van participatie (naar vermogen).

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

De toename van de instroom had tot gevolg dat ook het aantal trajecten toenam. Maatwerk bleef ook in 2016 het sleutelwoord. Om tegemoet te komen aan de toename van het aantal vluchtelingen in onze gemeenten, is in 2016 de Ferm Werk- methode voor statushouders ontwikkeld.

Uitgedrukt als een percentage van het bestand op 1 januari is 20% uitgestroomd naar werk (2015: 18%). Onderstaand een overzicht per gemeente.

Aantal personen uitgestroomd naar werk	bestand op 1-1-2016	uitstroom naar werk	% van bestand
Gemeente Woerden	511	97	19%
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	247	60	24%
Gemeente Montfoort	101	17	17%
Gemeente Oudewater	81	13	16%
	<u>940</u>	<u>187</u>	20%

Medio 2016 is de pilot detachingsbanen gestart. De pilot heeft tot doel het onderzoeken en ervaren van de mogelijkheden van de inzet van detachingsbanen als instrument om uitkeringsgerechtigden te begeleiden naar regulier werk.

De ontwikkeling van het aantal garantiebanen gaat minder snel dan gewenst. Tot en met het 1ste half jaar van 2016 werden 5 banen gerealiseerd. Toch is dit geen slechte prestatie vergeleken met de resultaten van de regio Utrecht Midden: t/m april 2016 kwam in deze regio het totaal aantal garantiebanen uit op 18 dienstverbanden.

Wat heeft het gekost?

Voor een overzicht van de kosten van Participatie wordt verwezen naar de Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.

Ondanks een toename van de werkzaamheden bleven de kosten van Participatie binnen de begroting. Dit komt vooral omdat bepaalde activiteiten (samenhangend met o.a. de garantiebanen) tot nu toe zijn betaald van eenmalige gelden welke aan de arbeidsmarktregio's ter beschikking zijn gesteld.

Paragrafen

De volgende paragrafen zijn niet van toepassing bij Ferm Werk en derhalve niet opgenomen in het jaarverslag: lokale heffingen, onderhoud kapitaalgoederen en grondbeleid.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover GR Ferm Werk beschikt om niet begrote kosten te dekken. Het eigen vermogen bedraagt € 74.603. Gegeven de afspraken die in de GR zijn gemaakt met betrekking tot een eventueel nadelig saldo, is de weerstandscapaciteit van Ferm Werk optimaal.

Onderstaand de afspraken in de gemeenschappelijke regeling met betrekking tot een batig of nadelig saldo (artikel 26):

1. Indien in enig exploitatiejaar een batig saldo in de cliëntgebonden kosten van het openbaar lichaam Ferm Werk ontstaat, zal dit saldo worden verrekend met de desbetreffende deelnemer(s). Een batig saldo op de uitvoeringskosten zal worden toegevoegd aan de egaliseringsreserve van het openbaar lichaam Ferm Werk tot een maximum van 10% van de daarvoor gebudgetteerde kosten. Het bepalen van dit maximum geschiedt door het algemeen bestuur.
2. Indien in enig exploitatiejaar een nadelig saldo ontstaat met betrekking tot de cliëntgebonden kosten dient dit te worden verrekend met de betreffende deelnemer(s).
3. Indien in enig exploitatiejaar een nadelig saldo in de uitvoeringskosten van de basisdienstverlening ontstaat, wordt dit tekort in beginsel gedekt uit de egaliseringsreserve. Een nadelig saldo dat niet of niet meer uit die reserve kan worden gedekt, wordt omgeslagen over de deelnemers overeenkomstig de verdeelsleutels van de regeling.

In het onderhavige boekjaar ontstaat een batig saldo op de uitvoeringskosten van 124 K (zie pagina 26: de lasten van de kleine geldstroom bedragen € 5.037.281, maar waren begroot op € 5.161.000). Het Algemeen Bestuur heeft besloten dit saldo niet toe te voegen aan de egaliseringsreserve.

Inventarisatie van de risico's

We onderscheiden hierbij risico's van aanmerkelijke materiële waarde die niet kunnen worden voorzien. Risico's die wel kunnen worden voorzien, zijn in een voorziening opgenomen op de balans.

In de eerste plaats is het aantal uitkeringsgerechtigden dat onvoorzien is, althans hoger dan begroot, een financieel risico. Per uitkeringsgerechtigde gaat het om een gemiddeld bedrag per jaar van ongeveer 13.500 euro.

Zowel landelijke als mondiale economische ontwikkelingen zijn van invloed op het werkelijke aantal uitkeringsgerechtigden.

Niet goed is te voorspellen welke impact die hebben op het aantal uitkeringsgerechtigden in het werkgebied van Ferm Werk. Voorts zijn ook ontwikkelingen als de mondiale vluchtelingenstroom van invloed op het aantal uitkeringsgerechtigden.

Vanwege de mogelijke financiële impact van een grotere instroom dan begroot en verwacht, kan gesteld worden dat het weerstandsvermogen niet afdoende is om een grote stijging op te vangen. Echter in de Gemeenschappelijke Regeling is opgenomen dat de gemeenten die deelnemen in Ferm Werk deze kosten dragen. Met deze bepaling is het risico voor Ferm Werk nihil. Desalniettemin worden deze risico's maandelijks gevolgd en gerapporteerd aan directie, bestuur en Raad van Commissarissen.

Een tweede risico dat onderkend wordt is het verstrekken van uitkeringen of delen van uitkeringen aan niet rechthebbenden, de zogeheten financiële onrechtmatigheid. Hiervoor is een AO/IB ingericht die deze risico's voorkomt dan wel verkleint.

Gemiddeld zo'n 60% van de inwoners van de vier in Ferm Werk deelnemende gemeenten die een beroep doet op een uitkering, wordt geen uitkering verstrekt omdat het recht ontbreekt. In dit zogeheten poorteffect, dat maandelijks wordt gemeten, zit een strenge selectie als het gaat om het voorkomen van het risico op onrechtmatigheid. Verstrekkingen van uitkeringen worden voorts getoetst. Daarnaast vindt er periodieke controle plaats volgens een vastgesteld Intern Controleprotocol. Bevindingen worden met de uitvoering gedeeld en werkwijzen worden hierop zo nodig aangepast. Vermoedens van onrechtmatigheid kunnen voorts met handhaving door Ferm Werk of in opdracht van Ferm Werk door de sociale recherche worden uitgezocht en opgelost. De werking van de AO/IB is hiermee adequaat in het verminderen van het genoemde risico.

Indien wel onrechtmatigheid blijft bestaan, zonder dat Ferm Werk dit heeft herkend, geldt evenzeer het bepaalde in de Gemeenschappelijke Regeling dat de in Ferm Werk deelnemende gemeenten de kosten dragen van de uitkeringslasten voor zover die het Rijkssubsidie te boven gaan. Een financieel risico voor Ferm Werk is hiermee zeer gering.

Het onderkennen, herstellen en reageren op risico's in de bedrijfsvoering van Ferm Werk is vast onderdeel van periodieke monitoring en verantwoording aan directie, bestuur en Raad van Commissarissen van Ferm Werk.

Onderstaand een overzicht met de kengetallen. Hierbij wordt opgemerkt dat de kengetallen netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen in de vergelijkende cijfers zijn aangepast.

	realisatie 2015	begroting 2016	realisatie 2016
Netto schuldquote	6,8%	6,0%	6,0%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-0,2%	-0,8%	-1,0%
Solvabiliteitsratio	0,8%	0,8%	0,8%
Structurele exploitatieruimte	0,0%	0,0%	0,0%

De netto schuldquote is het eigen vermogen en de voorzieningen uitgedrukt als percentage van het totaal van de baten. Een negatieve netto schuldquote betekent een positief saldo van eigen vermogen en voorzieningen.

De solvabiliteitsratio is het eigen vermogen uitgedrukt als percentage van het balanstotaal. De solvabiliteit is laag te noemen. Dit is het gevolg van de keuze van het bestuur van Ferm Werk om geen resultaten toe te voegen aan het eigen vermogen. Gegeven de afspraken die in de gemeenschappelijke regeling zijn gemaakt met betrekking tot een batig of nadelig saldo is de financiële situatie gezond te noemen.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Bij Ferm Werk is geen sprake van algemene dekkingsmiddelen. In 2016 was 100 K voor onvoorziene lasten begroot; dit bedrag is niet aangewend.

Paragraaf bedrijfsvoering

Bij het opstellen van de begroting 2016, in de beginmaanden van 2015, voorspelden we een lichte toename van het aantal inwoners dat is aangewezen op een uitkering. Op basis van macro-economische verkenningen en de vertalingen daarvan voor het werkgebied van Ferm Werk, kwamen we uit op een stijging van 2%.

Belangrijkste argumentatie daarbij is het bekende mechanisme dat het herstel van de arbeidsmarkt vertraagd reageert op economisch herstel. Bovendien was waarneembaar dat de groei van het aantal vacatures gelijke tred hield met de toename van de beroepsbevolking. De toename van de concurrentie op de arbeidsmarkt die hiervan het gevolg is, is niet in het voordeel van de cliënten van Ferm Werk.

De verwachte ontwikkelingen hebben zich voorgedaan, met dien verstande dat de groei van het aantal uitkeringsgerechtigden aanzienlijk hoger is uitgekomen dan 2%, namelijk rond de 10%. De forse groei is veroorzaakt door veranderde wet- en regelgeving op het terrein van Wajong en arbeidsrecht. Daarnaast hebben alle Nederlandse gemeenten te maken gehad met een hogere instroom van migranten die recht hebben kunnen doen gelden op een uitkering. De hogere instroom heeft overigens geen nadelige financiële gevolgen voor de gemeenten gehad. De uitvoeringskosten zijn binnen de begroting gebleven. De hogere uitkeringslasten ten opzichte van begroting zijn gecompenseerd door het Rijk.

De verhoogde instroom is in 2016 voor Ferm Werk aanleiding geweest om te intensiveren op een aantal beleidsterreinen. Zo is onder meer de aanpak van het begeleiden van zogeheten statushouders verscherpt met als doel binnen twee jaar de helft van de deelnemers te laten uitstromen naar werk. Recent is de intensievere aanpak gestart.

Ook hebben we in 2016 de bijstand voor zelfstandigen teruggehaald naar Ferm Werk. Tot die tijd werd deze regeling door de gemeente Utrecht uitgevoerd. De overtuiging dat ondernemerschap een belangrijke weg is naar zelfredzaamheid én dus voor onze cliënten van groot belang is, heeft Ferm Werk de uitvoering zelf ter hand doen nemen. Bovendien sluit het zelf uitvoeren aan bij de gedachte dat ondernemerschap vooral lokaal kan bloeien. Ondernemersverenigingen zetten zich actief in op beide initiatieven.

Naast deze vernieuwingen heeft Ferm Werk ingezet op een aantal nieuwe instrumenten, waaronder detachingsbanen. Met name de komende jaren wordt dit instrument ingezet na een voorzichtige pilot in 2016.

In 2016 is een belangrijke stap gezet in het vereenvoudigen van de governance structuur van Ferm Werk. In de eerste plaats is per 1 januari 2016 de KMH B.V. (Kringloopwinkels) verkocht. Het besluit daartoe was reeds in 2015 genomen. Voorts is in 2016 overeenstemming op hoofdlijnen bereikt over de vereenvoudiging van de governance structuur in het Dagelijks en Algemeen Bestuur én in de Raad van Commissarissen. Achtergrond van de vereenvoudiging is een heldere aansturing en een evenwichtige democratische legitimering van de uitvoering. Daarbij hoort invloed vooraf en controle achteraf van de gemeenten te kunnen zijn. Binnen het huidige construct is daarvan onvoldoende sprake. Voor de zomer van 2017 wordt interne besluitvorming afgerond. Na de zomer worden de Gemeenteraden nader geïnformeerd en worden de plannen ter besluitvorming voorgelegd. Verwachte consequentie is dat de NV Ferm Werk opgaat in de GR Ferm Werk. Dat betekent dat zowel het personeel als de activiteiten in de GR worden ondergebracht. Er is dus **geen** sprake van afstoten of inkrimping van activiteiten. Dezelfde activiteiten worden voortgezet binnen een andere rechtspersoon.

In 2016 zijn de eerste gesprekken op gang gekomen met samenwerkingspartners in de zorg en in werk. Doel van deze gesprekken vanuit Ferm Werk is te bezien of er voor de komende jaren een infrastructuur kan worden ontworpen voor aangepast werk.

Zowel Ferm Werk als collega bedrijven van Ferm Werk als ook zorgorganisaties manifesteren zich op deze markt van aangepast en beschermd werk. Ferm Werk ziet het als haar verantwoordelijkheid om te bezien of er met deze organisaties een gezamenlijk aanbod kan worden ontwikkeld. Er is namelijk sprake van een gewijzigde wettelijke situatie met dito veranderde financiering, terwijl er demografisch geen veranderingen zijn. Er blijven dus inwoners aangewezen op betekenisvol maar aangepast werk in een beschermde omgeving. Zoals gezegd ziet Ferm Werk het als haar verantwoordelijkheid hierbij het voortouw te nemen.

In 2016 is gestart in een nieuw organisatiemodel. Het verbeterplan dat in 2015 was opgesteld sprak van een aantal noodzakelijke verbeteringen. Voor een belangrijk deel waren die al in datzelfde jaar opgepakt, zoals de verbetering van de Planning & Control cyclus en de besparing van 400 K op de uitvoeringskosten. Het nieuwe organisatiemodel was nodig om de organisatie te kunnen laten draaien met minder management én met nieuwe functies op het terrein van de uitvoering. Daarnaast was de verbinding tussen het Sw bedrijf en de 'oude' sociale dienst niet optimaal. Het nieuwe model en nieuwe werkafspraken moeten leiden tot het slechten van die drempels. Hoewel een grondige evaluatie nog niet heeft plaatsgevonden, is er sprake van een succesvolle organisatie. Er wordt met minder mensen veel werk verzet. Als Ferm Werk zich vergelijkt met andere organisaties dan scoren wij goed op het gebied van duurzame uitstroom naar werk. Ook op andere punten levert Ferm Werk goede scores.

Het huidige model is daarmee suitable voor de nabije toekomst. De intensivering van plannen, maar ook nieuwe beleidsvoornemens kunnen aangepakt worden door de huidige organisatie.

Paragraaf financiering

De realisatie van het risicobeheer en van het kasbeheer is conform de begroting. Omdat renteherziening in 2016 niet van toepassing is, bedraagt het renterisico nihil; de renterisiconorm bedroeg € 5.992 K (oftewel 20% van het begrotingstotaal).

Per saldo was ultimo boekjaar € 74 K in kas. De limiet voor een netto vlottende schuld bedroeg € 2.457 K (8,2% van de omvang van de begroting) .

Paragraaf verbonden partijen

GR Ferm Werk is enig aandeelhouder van Ferm Werk N.V., eveneens gevestigd aan de Carrosserieweg 1 te Woerden.

Ferm Werk N.V. is in de gemeenschappelijke regeling aangewezen als uitvoeringsvennootschap van Openbaar lichaam Ferm Werk.

Het eigen vermogen (groepsvermogen) van Ferm Werk N.V. bedraagt € 5.842 (ongewijzigd ten opzichte van 2015).

De verwachting is dat het eigen vermogen ultimo 2017 gelijk blijft; het financiële resultaat van Ferm Werk N.V. wordt begroot op nihil. De omvang van het vreemd vermogen bedraagt naar verwachting € 3.000 K. Dit bedrag is inclusief een langlopende lening van GR Ferm Werk van € 2.152 K.

Ferm Werk N.V. was in 2016 in een groep verbonden met de volgende juridische entiteiten (die eenzelfde doel nastreven):

- Bruca B.V., gevestigd te Woerden (100% eigendom van Ferm Werk). In deze vennootschap worden geen activiteiten meer uitgeoefend. De vennootschap is ontbonden per 1 juli 2016.
- Stichting Facilitaire Dienstverlening (SFD), gevestigd te Woerden. De activiteiten van SFD bestaan uitsluitend uit het detacheren van menskracht bij Ferm Werk N.V.
- Stichting De Wissel, gevestigd te Woerden. Deze stichting is werkgever voor gesubsidieerde arbeid (anders dan in het kader van de Wsw) ten behoeve van de deelnemende gemeenten.

De voornaamste activiteiten van Ferm Werk N.V. en haar groepsmaatschappijen zijn gericht op het bieden van aangepast werk aan degenen die in dienst zijn van Openbaar lichaam Ferm Werk of werkzaam zijn in het kader van de uitvoering van andere regelingen.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2016 (na bestemming resultaat)

ACTIVA	31 DECEMBER 2016 €	31 DECEMBER 2015 €
Vaste activa		
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekking aan deelneming	5.842	5.842
Lening aan deelneming	2.151.766	2.151.766
Overige uitzettingen met een rente- typische looptijd van één jaar of langer	4.468.400	4.350.000
Totaal vaste activa	<u>6.626.008</u>	<u>6.507.608</u>
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	9.128	728.474
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	974.602	201.956
Rekening-courantverhoudingen met niet- financiële instellingen	-	567.714
Overige vorderingen	1.165.387	1.645.139
	<u>2.149.117</u>	<u>3.143.283</u>
Liquide middelen	236.049	9.809
Overlopende activa	26.749	31.019
Totaal vlottende activa	<u>2.411.915</u>	<u>3.184.111</u>
Totaal generaal	<u><u>9.037.923</u></u>	<u><u>9.691.719</u></u>

PASSIVA	31 DECEMBER 2016 €	31 DECEMBER 2015 €
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	74.603	74.603
Voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	243.215	-
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Onderhandse leningen binnenlandse banken en ov. financiële instellingen	6.501.000	6.501.000
Totaal vaste passiva	<u>6.818.818</u>	<u>6.575.603</u>
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Schulden aan openbare lichamen	1.254.184	2.155.920
Debetsaldi bank	-	46.250
Overige schulden	833.920	893.536
	<u>2.088.104</u>	<u>3.095.706</u>
Overlopende passiva		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	131.001	20.410
Totaal vlottende passiva	<u>2.219.105</u>	<u>6.575.603</u>
Totaal generaal	<u>9.037.923</u>	<u>9.691.719</u>
Bedrag aan garantstellingen	<u>-</u>	<u>-</u>

Overzicht van baten en lasten over 2016

	Realisatie 2016 €	Gewijzigd 2016 €	Begroting 2016 €
Baten			
WSW	9.352.716		9.962.000
Bijstandverlening	18.800.431		17.285.000
Participatie	2.366.738		2.449.000
Programma Basisdienstverlening	<u>30.519.885</u>		<u>29.696.000</u>
Programma Aanvullende dienstverlening	<u>352.652</u>		<u>266.000</u>
	<u>30.872.537</u>		<u>29.962.000</u>
Lasten			
WSW	9.352.716		9.962.000
Bijstandverlening	18.800.431		17.285.000
Participatie	2.366.738		2.449.000
Programma Basisdienstverlening	<u>30.519.885</u>		<u>29.696.000</u>
Programma Aanvullende dienstverlening	<u>352.652</u>		<u>266.000</u>
	<u>30.872.537</u>		<u>29.962.000</u>
Subtotaal programma's	<u>-</u>		<u>-</u>
Het programma Basisdienstverlening is inclusief het saldo van financiële baten en lasten	<u>-1.058</u>		<u>46.000</u>
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten	<u>-</u>		<u>-</u>
Werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-		-
Gerealiseerde resultaat	<u>-</u>		<u>-</u>

De kolom "Gewijzigd 2016" is leeg, omdat er geen gewijzigde begroting over 2016 is vastgesteld.

In de begrotingscijfers is ten opzichte van de vastgestelde begroting een verschuiving van zowel baten als lasten opgetreden van 142 K van Participatie naar Bijstandverlening. Deze verschuiving is doorgevoerd omdat is geconstateerd dat de post "Loonkostensubsidie garantiebannen" ten onrechte onder Participatie was begroot, terwijl deze thuis hoort onder Bijstandverlening.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Groepsverhoudingen

De aandelen van Ferm Werk NV zijn voor 100% eigendom van Openbaar lichaam Ferm Werk.

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten daarvoor geeft.

Grondslagen voor waardering

Activa

Voor zover niet anders vermeld, zijn de activa gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur.

Financiële vaste activa

De deelneming wordt gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

Indien noodzakelijk wordt op de lening een voorziening voor oninbaarheid in mindering gebracht.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Voor het risico dat vorderingen niet inbaar zijn, wordt een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de ouderdom van de vordering per balansdatum en de geschatte inningskansen. Er is sprake van een zekere mate van schattingsonzekerheid.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Passiva

Voor zover niet anders vermeld, zijn de passiva gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat na bestemming volgend uit de programmarekening.

Voorzieningen

De voorziening bestaat uit het op balansdatum bestaand risico ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Vaste schulden

De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met de reeds gedane aflossingen. Vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Baten en lasten

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals verlofaanspraken.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten dient wel een verplichting te worden opgenomen.

Belastingen

Ferm Werk stelt zich op het standpunt dat Openbaar lichaam Ferm Werk niet vennootschapsbelasting plichtig is. Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening wordt hierover nog overleg gevoerd met de Belastingdienst.

Toelichting op de balans

Vaste activa

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekking aan deelneming	%	Aandeel in geplaatst kapitaal €	Waardering 2016 €	Waardering 2015 €
Ferm Werk N.V., Woerden	100	45.378	5.842	5.842

De netto vermogenswaarde van Ferm Werk N.V. bedraagt ongewijzigd € 5.842.

Lening aan deelneming	31 december 2016 €	31 December 2015 €
Ferm Werk N.V.	2.151.766	2.151.766

De lening is in 2006 verstrekt met een looptijd van 10 jaar. Per 31 december 2015 is de overeenkomst verlengd met nog eens 10 jaar, derhalve eindigend op 1 januari 2026.

De over de lening verschuldigde rente belooft 4,5%. Vanaf 2016 is de rente bepaald op 2%.

Gedurende de looptijd is de lening aflossingsvrij. Geldnemer is te allen tijde bevoegd om tussentijds boetevrij af te lossen.

Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Rabobank spaardeposito, inleg 12 maart 2008	3.000.000	3.000.000
Rabobank spaardeposito, inleg 7 november 2008	1.350.000	1.350.000
	4.350.000	4.350.000
Verstrekt BBZ bedrijfskrediet	118.400	-
	4.468.400	4.350.000

De spaardeposito's hebben een looptijd tot 6 december 2017; de vervaldatum is tevens de vervaldatum van de langlopende leningen o/g bij de BNG Bank. Het rentepercentage is vast en bedraagt respectievelijk 4,6% en 4,65%. De rentebate bedraagt in het boekjaar € 200.775.

Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen op openbare lichamen	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	-	393.183
Rijksbijdrage BBZ	-	239.252
Rijksbijdrage PW	-	57.579
Deelnemende gemeenten	-	690.014
Sectorgelden Midden-Utrecht	-	19.800
Overige vorderingen op openbare lichamen	9.128	18.660
	9.128	728.474

De vorderingen op de deelnemende gemeenten ultimo 2016 inzake de rijksbijdrage BBZ en PW zijn opgenomen onder de "Schulden aan openbare lichamen".

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Totaal	<u>974.602</u>	<u>201.956</u>

Schatkistbankieren houdt in dat decentrale overheden tijdelijk overtollig geld bij het ministerie van Financiën moeten parkeren.

Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen mag een bepaald bedrag buiten de schatkist worden aangehouden. Dit zogenoemde drempelbedrag geldt gemiddeld over een kwartaal en bedraagt voor Ferm Werk € 250.000. Onderstaande tabel laat zien hoe het gebruik van het drempelbedrag is per kwartaal.

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	367	276	213	352
Ruimte onder het drempelbedrag	-	-	37	-
Overschrijding van het drempelbedrag	117	26	-	102

Het gebruik van het drempelbedrag is inclusief bij Ferm Werk N.V. aangehouden middelen, die niet strikt noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering van de N.V. De voor de bedrijfsvoering van de N.V. aangehouden middelen bedragen gemiddeld niet meer dan € 200.000.

Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Ferm Werk N.V.	<u>-</u>	<u>567.714</u>

Ultimo 2016 is sprake van een schuld aan Ferm Werk N.V.

Overige vorderingen	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Vorderingen op debiteuren Bijstandverlening	1.018.300	1.494.800
Verstekte voorschotten	<u>14.813</u>	<u>23.009</u>
	1.033.113	1.517.809
Rente spaardeposito's	120.994	120.994
Overige vorderingen	<u>11.280</u>	<u>6.336</u>
	<u>1.165.387</u>	<u>1.645.139</u>

Onderstaand een specificatie van de vorderingen op debiteuren Bijstandverlening per gemeente.

	totaal	gemeente Woerden	gemeente B'graven-R'wijk	gemeente Montfoort	gemeente Oudewater
	€	€	€	€	€
Nominale vordering	3.939.720	2.251.463	1.281.291	218.511	188.455
Af: voorziening	<u>2.803.020-</u>	<u>1.712.463-</u>	<u>869.391-</u>	<u>143.511-</u>	<u>77.655-</u>
	1.136.700	539.000	411.900	75.000	110.800
Overb. BBZ bedrijfskrediet naar financiële vaste activa	<u>118.400-</u>	<u>32.500-</u>	<u>85.900-</u>	-	-
	<u>1.018.300</u>	<u>506.500</u>	<u>326.000</u>	<u>75.000</u>	<u>110.800</u>

Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit banktegoeden; deze staan ter vrije beschikking van de rechtspersoon.

	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Overlopende activa		
Fiets- privé project	<u>26.749</u>	<u>31.019</u>

Vaste passiva

	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Eigen vermogen		
Algemene reserve	<u>74.603</u>	<u>74.603</u>

De algemene reserve is gevormd bij de overname van activiteiten van de gemeentelijke stichting Milieukompas en bedraagt vanaf 2001 ongewijzigd € 74.603.

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's

	Verloop in 2016 €	Verloop in 2015 €
Voorziening WW- en BW-uitkering		
Stand op 1 januari 2016	-	-
Toevoeging	<u>215.000</u>	<u>-</u>
Stand op 31 december 2016	<u>215.000</u>	<u>-</u>

De voorziening bestaat uit het op balansdatum bestaand risico ter zake van de mogelijke verplichting van een WW- en BW- (bovenwettelijke) uitkering.

	Verloop in 2016 €	Verloop in 2015 €
Voorziening kosten bezwaar		
Stand op 1 januari 2016	-	-
Toevoeging	<u>28.215</u>	<u>-</u>
Stand op 31 december 2016	<u>28.215</u>	<u>-</u>

	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Leningen o/g BNG Bank	<u>6.501.000</u>	<u>6.501.000</u>

De leningen o/g dienen op 6 december 2017 in één termijn te worden afgelost.

De leningen o/g bestaan uit drie vaste geldleningen van de BNG Bank, ieder groot € 2.167.000, opgenomen op 6 december van de drie opeenvolgende jaren 2005, 2006 en 2007.

De verschuldigde rente over de leningen bedraagt respectievelijk 3,61%, 3,77% en 3,92%.

De totale rentelast met betrekking tot de BNG leningen bedraagt in het boekjaar € 244.872.

Viottende passiva
Netto-viottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Schulden aan openbare lichamen		
Deelnemende gemeenten	1.247.909	1.663.115
Overige gemeenten	6.275	78.605
Het Rijk inzake debiteuren	-	414.200
	<u>1.254.184</u>	<u>2.155.920</u>

De schuld inzake debiteuren is vervallen, omdat er geen sprake is van afdracht aan het Rijk.

Een specificatie van de schulden aan de deelnemende gemeenten volgt onderstaand:

	totaal ultimo 2016 €	gemeente Woerden €	gemeente B'graven-R'wijk €	gemeente Montfoort €	gemeente Oudewater €
Overname saldo debiteuren ontstaan voor 2014	1.007.476	504.700	374.276	41.800	86.700
Afrekening rijksbijdrage					
. Wsw 2014	68.207	23.574	1.226	24.341	19.066
. Bbz aanv. uitk. 2014	43.465-	15.122-	20.312-	4.497-	3.534-
. Bbz aanv. uitk. 2015	22.575-	10.782-	10.082-	1.711-	-
. Vangnetuitkering 2015	57.579-	-	57.579-	-	-
	<u>55.412-</u>	<u>2.330-</u>	<u>86.747-</u>	<u>18.133</u>	<u>15.532</u>
Afrekening 2016 gemeentelijke bijdrage incl. dekking Rijk	387.393	304.317	24.164	67.178	8.266-
Per saldo verschuldigd	<u>1.339.457</u>	<u>806.687</u>	<u>311.693</u>	<u>127.111</u>	<u>93.966</u>
Per balansdatum					
. openstaande factuur	30.144-		30.144-		
. gefactureerd iz 2017	61.405-	53.775-	-	-	7.629-
	<u>1.247.909</u>	<u>752.912</u>	<u>281.549</u>	<u>127.111</u>	<u>86.337</u>

Zie voor een specificatie van de afrekening 2016 pagina 31 en 32 van de jaarrekening.

	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Overige schulden		
Omzetbelasting	256.745	287.198
Loonheffing	236.909	328.882
Uitkeringen PW en Bijzondere bijstand	145.577	95.001
Crediteuren	81.467	41.944
Schuld aan Ferm Werk N.V.	19.093	-
Overige schulden	94.129	140.511
	<u>833.920</u>	<u>893.536</u>

	31 december 2016 €	31 december 2015 €
Overlopende passiva		
Reservering vakantiegeld	85.936	-
Netto loon	28.293	3.638
Rente	16.772	16.772
	131.001	20.410

De reservering vakantiegeld vloeit voort uit de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2017.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Kredietfaciliteit

GR Ferm Werk heeft een kredietfaciliteit in rekening-courant bij de BNG Bank ter hoogte van maximaal € 2.132.000. Per balansdatum wordt hiervan € 0 benut.

Garantstellingen

GR Ferm Werk is hoofdelijk medeschuldenaar voor het krediet in rekening-courant bij de Rabobank op naam van Ferm Werk N.V. De kredietlimiet bedraagt € 750.000. Per balansdatum wordt de kredietfaciliteit niet benut.

Fiscale eenheid voor de omzetbelasting

De fiscale eenheid voor de omzetbelasting bestaat uit de volgende rechtspersonen: Ferm Werk N.V., Stichting Facilitaire Dienstverlening en GR Ferm Werk.

Op grond hiervan is GR Ferm Werk mede hoofdelijk aansprakelijk voor de eventueel hieruit voortvloeiende verplichtingen.

Jaarlijks terugkerende, arbeidskosten gerelateerde, verplichtingen van een vergelijkbaar volume

Per ultimo 2016 bedroeg de schuld uit hoofde van vakantiegeld en –dagen € 806.000 (2015: € 946.000.)

Met ingang van 2016 is dit exclusief het vakantiegeld van het ambtelijk personeel (als gevolg van de invoering van het IKB in 2017).

Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2016

Programma Basisdienstverlening

Het programma Basisdienstverlening bestaat uit de producten WSW, Bijstandverlening en Participatie. De meest opvallende afwijking van de realisatie in 2016 ten opzichte van de begroting is dat het aandeel van de WSW in het programma Basisdienstverlening is afgenomen met € 609.300 en het aandeel van Bijstandverlening is toegenomen met € 1.515.400. Bij de WSW wordt de afwijking ten opzichte van begroting bijna geheel veroorzaakt door de kleine geldstroom. Bij Bijstandverlening zijn zowel grote als kleine geldstroom debet aan de stijging. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar pagina 30 van de jaarrekening (Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid).

WSW

Baten en lasten	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €	Incidenteel gerealiseerd €
Grote geldstroom	9.391.357	9.432.000	-
Kleine geldstroom	-38.641	529.000	175.270
	<u>9.352.716</u>	<u>9.962.000</u>	<u>175.270</u>

Onderstaand volgt een toelichting op de baten en lasten van de grote geldstroom. Voor een toelichting op de baten en lasten van de kleine geldstroom wordt verwezen naar pagina 26.

Baten grote geldstroom	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €
Rijkssubsidie Wsw	9.192.306	
Doorbetaling naar andere uitvoerders	-1.111.865	
Doorbetaling van andere uitvoerders	499.259	
	<u>8.579.700</u>	<u>8.337.000</u>
Bonus begeleid werken	39.840	-
	<u>8.619.540</u>	<u>8.337.000</u>
Gemeentelijke bijdrage	771.817	1.096.000
	<u>9.391.357</u>	<u>9.432.000</u>

Het rijksbudget wordt vastgesteld op basis van de realisatie in het jaar t-1, waarbij rekening wordt gehouden met de blijfkans in het jaar t (de kans dat het zittende bestand na een jaar nog een dienstverband heeft). De rijkssubsidie over 2016 is in september definitief vastgesteld.

Het budget per SE bedraagt € 25.457. Voor de doorbetaling van en naar andere SW uitvoerders geldt een landelijke afspraak dat hiervoor een bedrag van € 25.100 per SE wordt gehanteerd. Hierdoor komt het bedrag per SE na doorbetaling uit op € 26.069. In de begroting was rekening gehouden met een bedrag van € 25.340 per SE.

In november 2016 is door het Rijk de bonus begeleid werken toegekend. De bonus bedraagt € 3.000 per SE en is gebaseerd op het aantal in 2014 gerealiseerde plekken begeleid werken. 2014 is het laatste jaar waarover de bonus wordt toegekend.

<u>Aantal SE Wsw</u>	Realisatie 2016	Begroting 2016
Deelnemende gemeenten	309,2	306,3
Buiten gemeenten	19,9	22,7
Totaal realisatie (gemiddeld)	<u>329,1</u>	<u>329,0</u>

Lasten grote geldstroom	Realisatie	Begroting
	2016	2016
	€	€
Personeelskosten	9.352.860	9.362.000
Subsidie ESF (scholingsfonds) 2012	-38.866	-
Kosten begeleid werken	77.363	70.000
	<u>9.391.357</u>	<u>9.432.000</u>

De kosten begeleid werken betreffen de betaalde loonkostensubsidies aan werkgevers. Het aantal begeleid werken plekken bedroeg 13,3 SE. Het aantal medewerkers Wsw met een dienstverband bij Ferm Werk bedroeg 309,4 FTE (2015: 326,4 FTE). Een specificatie van de personeelskosten volgt onderstaand.

<u>Personeelskosten</u>	Realisatie	Begroting
	2016	2016
	€	€
Loonkosten Wsw medewerkers	7.264.257	7.116.000
Werkgeversheffing ZVW	473.366	532.000
Sociale lasten	820.208	793.000
Pensioenpremies	624.611	745.000
Ontvangen uitkering UWV	-14.413	-
Totaal sociale lasten	<u>1.903.772</u>	<u>2.069.000</u>
Reiskosten	147.724	139.000
Overige personeelskosten	37.107	38.000
	<u>9.352.860</u>	<u>9.362.000</u>

De personeelskosten per FTE kwamen uit op € 30.273 (2015: € 29.915).

In 2016 is een nieuw cao onderhandelingsakkoord bereikt. Alle werknemers kregen in maart 2016 een éénmalige uitkering van € 325. De eindejaarsuitkering is met ingang van 2016 verhoogd van 3% naar 3,75%.

Bijstandverlening

Baten en lasten	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €	Incidenteel gerealiseerd €
Grote geldstroom	15.770.409	14.748.000	-
Kleine geldstroom	3.030.022	2.537.000	133.283
	<u>18.800.431</u>	<u>17.285.000</u>	<u>133.283</u>

Onderstaand volgt een toelichting op de baten en lasten van de grote geldstroom. Voor een toelichting op de baten en lasten van de kleine geldstroom wordt verwezen naar pagina 26.

Baten grote geldstroom	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €
BUIG	13.673.047	12.478.000
BBZ	120.449	414.000
Gemeentelijke bijdrage inkomens- ondersteuning	<u>2.082.115</u>	<u>1.856.000</u>
	15.875.611	14.748.000
Gemeentelijke bijdrage bijstand- verlening algemeen	<u>-105.202</u>	<u>-</u>
	<u>15.770.409</u>	<u>14.748.000</u>

Baten BUIG	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €
Rijksbijdrage BUIG	12.638.302	12.003.000
Idem, uitkering vangnetregeling	<u>434.661</u>	<u>-</u>
	13.072.963	12.003.000
Gemeentelijke bijdrage	<u>600.084</u>	<u>475.000</u>
	<u>13.673.047</u>	<u>12.478.000</u>

Het aantal verstrekte uitkeringen beliep in 2016 gemiddeld 1011 (begroting 2016: 894; 2015: 919).

Baten BBZ	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €
Rijksbijdrage BBZ	48.251	18.000
Idem, aanvullende uitkering	<u>-</u>	<u>-</u>
	48.251	18.000
BBZ declaratieregeling	73.258	320.000
Gemeentelijke bijdrage	<u>-1.060</u>	<u>76.000</u>
	<u>120.449</u>	<u>414.000</u>

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de omvang van de declarabele bestedingen BBZ in 2016 sterk achterblijft bij de begroting. De reden is dat er minder bedrijfskrediet is verstrekt dan was begroot.

Lasten grote geldstroom	Realisatie	Begroting
	2016	2016
	€	€
Verstrekke uitkeringen	13.639.770	12.336.000
Loonkostensubsidie	33.277	142.000
BUIG	<u>13.673.047</u>	<u>12.478.000</u>
BBZ	120.449	414.000
Uitkeringen bijzonder bijstand en declaratieregeling	2.082.115	1.856.000
	<u>15.875.611</u>	<u>14.748.000</u>
Bijstandverlening algemeen	-105.202	-
	<u>15.770.409</u>	<u>14.748.000</u>

De lasten BUIG en BBZ komen overeen met de SiSa verantwoording van de regelingen G2B en G3B (zie bijlagen bij de jaarrekening). Bovenstaande bedragen zijn inclusief terugontvangsten. Voor een nadere uitsplitsing wordt verwezen naar de SiSa verantwoording.

Participatie

Baten en lasten	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €	Incidenteel gerealiseerd €
Grote geldstroom	320.838	355.000	-
Kleine geldstroom	2.045.900	2.094.000	78.030
	<u>2.366.738</u>	<u>2.449.000</u>	<u>78.030</u>

Onderstaand volgt een toelichting op de baten en lasten van de grote geldstroom. Voor een toelichting op de baten en lasten van de kleine geldstroom wordt verwezen naar pagina 26.

Baten grote geldstroom	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €
Gem bijdrage detachingsbanen	17.057	22.000
Gem bijdrage beschut werken	-	3.000
Gem bijdrage overige kosten Participatie	228.567	270.000
Loonkostensubsidie garantiebannen	33.277	142.000
Loonkostensubsidie beschut werken	-	8.000
Inleenvergoeding detachingsbanen	75.214	52.000
	<u>354.115</u>	<u>497.000</u>
Af: loonkostensubsidie verantwoording onder Bijstandverlening (bate BUIG)	-33.277	-142.000
	<u>320.838</u>	<u>355.000</u>

Lasten grote geldstroom	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €
Loonkostensubsidie garantiebannen	33.277	142.000
Loonkosten detachingsbanen	92.271	74.000
Loonkosten beschut werken	-	11.000
Overige kosten Participatie	228.567	270.000
	<u>354.115</u>	<u>497.000</u>
Af: loonkostensubsidie verantwoording onder Bijstandverlening (lasten BUIG)	-33.277	-142.000
	<u>320.838</u>	<u>355.000</u>

Overzicht incidentele baten en lasten

Onderstaand volgt een recapitulatie per product en een vergelijking met de begroting.

Incidentele baten (kleine geldstroom)	Realisatie	Begroting
	2016	2016
	€	€
WSW	175.270	-
Bijstandverlening	133.283	-
Participatie	78.030	-
	<u>386.584</u>	<u>-</u>

De incidentele baten betreffen:

- een lagere bijdrage in de uitvoeringskosten van Ferm Werk N.V. als gevolg van de door Ferm Werk N.V. gerealiseerde goodwill bij verkoop van de aandelen van Kringloop Midden Holland B.V. (150 K);
- ontvangen sectorgelden ("Kerstens"-gelden) voor herstructurering SW (56 K, opgenomen in de bijdrage basisdienstverlening Ferm Werk N.V.);
- gemeentelijke bijdrage Bijstandverlening (115 K) en Participatie (65 K).

Incidentele lasten (kleine geldstroom)	Realisatie	Begroting
	2016	2016
	€	€
WSW	175.270	-
Bijstandverlening	133.283	-
Participatie	78.030	-
	<u>386.584</u>	<u>-</u>

De incidentele lasten betreffen:

- de dotatie aan de voorziening voor WW/BW-uitkering (215 K);
- de eenmalige kosten als gevolg van de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2017 (86 K)
- bestede sectorgelden ten behoeve van opleiding en inhuur van personeel (56 K, opgenomen in de bijdrage basisdienstverlening Ferm Werk N.V.)
- gemeentelijke bijdrage WSW (29 K).

Zie ook de toelichting op de kleine geldstroom op de volgende pagina.

Kleine geldstroom

Baten kleine geldstroom	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €	Incidenteel gerealiseerd €
Gemeentelijke bijdrage	5.037.281	5.161.000	386.584

De baten en het totaal van de lasten kleine geldstroom worden verdeeld over de producten Wsw, Bijstandverlening en Participatie. De verdeelsleutels staan op pagina 28 weergegeven.

Lasten kleine geldstroom	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €	Incidenteel gerealiseerd €
Lasten kleine geldstroom	5.036.223	5.207.000	386.584
Saldo van financiële baten minus lasten	1.058	-46.000	-
Totaal lasten kleine geldstroom	5.037.281	5.161.000	386.584

Lasten kleine geldstroom exclusief saldo van financiële baten minus lasten	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €	Incidenteel gerealiseerd €
Personeelskosten	2.529.559	2.638.000	85.936
Bijdrage basisdienstverlening Ferm Werk N.V.	2.089.903	2.253.000	-150.000
Dotatie voorziening WW- en BW-uitkering	215.000	-	215.000
Kosten uitvoering BBZ	25.535	121.000	
Kosten sociale recherche	94.567	90.000	
Kosten bezwaarschriftencommissie	44.714	63.000	
Proces- en griffiekosten	21.401	25.000	
Idem, dotatie voorziening	10.215	-	
Kosten cliëntenraad	6.947	15.000	
Diverse baten en lasten	-1.618	2.000	
	5.036.223	5.207.000	

<u>Personeelskosten</u>	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €	Incidenteel gerealiseerd €
Loonkosten	2.060.032	1.995.000	
Reservering vakantiegeld	85.936	-	85.936
Werkgeversheffing ZVW	134.389	140.000	
Sociale lasten	150.641	166.000	
Pensioenpremies	240.619	294.000	
Uitkering zwangerschaps- en bevallingsverlof	-10.347	-	
Totaal sociale lasten	515.302	599.000	
Vergoeding personeelskosten vanuit arbeidsmarktregio	-38.285	-	
Overige personeelskosten	49.176	44.000	
	2.672.162	2.638.000	
Doorbelasting personeelskosten naar aanvullende dienstverlening	-142.603	-	
	2.529.559	2.638.000	

In 2016 bedroeg het gemiddeld aantal werknemers 40,2 FTE (begroting: 41,4 FTE, 2015: 42,3 FTE).

Door de invoering van het IKB (Individueel Keuze Budget) verandert het vakantiejaar, wat nu loopt van juni t/m mei, naar kalenderjaar. De systeemwijziging gaat in per 2017. Dit betekent dat er in 2016 sprake is van een eenmalige extra last van 7 maanden vakantiegeld, of te wel een bedrag van € 85.937.

Saldo van financiële baten / lasten	Realisatie	Begroting
	2016	2016
	€	€
Rente spaarrekeningen	200.775	201.000
Rente lening u/g Ferm Werk N.V.	43.035	97.000
Overige rentebaten	3	-
	<hr/>	<hr/>
	243.813	298.000
Rente leningen o/g	-244.871	-245.000
Overige rentelasten	-	-7.000
	<hr/>	<hr/>
	-1.058	46.000

Met ingang van 2016 is het rentepercentage van de lening aan Ferm Werk N.V. aangepast van 4,5% naar 2% per jaar. Dit was in de begroting niet voorzien.

Overzicht aanwending van het bedrag voor onvoorzien

In de begroting 2016 was in het programma Basisdienstverlening een bedrag voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 100.000. Dit bedrag is niet aangewend.

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Niet van toepassing.

Verdeelsleutels kosten kleine geldstroom

Onderstaand de verdeelsleutels per product van de kleine geldstroom.

Wsw	aantal productieve fte Wsw	procentuele verdeling
Gemeente Woerden	222	73,7%
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	44	14,5%
Gemeente Montfoort	17	5,7%
Gemeente Oudewater	18	6,1%
	<u>302</u>	<u>100%</u>

Bijstandverlening	aantal bestand PW gemiddeld	aantal aanvragen LO instroom BUIG	aantal aanvragen bijz.bijstand	aantal bezwaar/beroep bij cie
Gemeente Woerden	547	288	1.678	45
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	275	155	522	16
Gemeente Montfoort	104	48	279	8
Gemeente Oudewater	85	36	231	10
	<u>1.011</u>	<u>527</u>	<u>2.710</u>	<u>79</u>
procentuele verdeling:				
Gemeente Woerden	54%	55%	62%	57%
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	27%	29%	19%	20%
Gemeente Montfoort	10%	9%	10%	10%
Gemeente Oudewater	8%	7%	9%	13%
	<u>100%</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>	<u>100%</u>

Participatie (excl. cafetaria-producten)	aantal bestand PW gemiddeld	procentuele verdeling
Gemeente Woerden	547	54%
Gemeente Bodegraven-Reeuwijk	275	27%
Gemeente Montfoort	104	10%
Gemeente Oudewater	85	8%
	<u>1.011</u>	<u>100%</u>

Programma Aanvullende dienstverlening

Baten en lasten	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €	Incidenteel gerealiseerd €
Grote geldstroom	28.723	25.000	-
Kleine geldstroom	323.929	241.000	-
	<u>352.652</u>	<u>266.000</u>	-

Baten grote geldstroom

Dit betreft de gemeentelijke bijdrage van de gemeente Woerden.

Lasten grote geldstroom

De lasten grote geldstroom betreffen de ten behoeve van de gemeente Woerden verstrekte loon-kostensubsidies in het kader van de regeling WIW.

Baten kleine geldstroom	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €
Gem. bijdrage Woerden	65.431	36.000
Gem. bijdrage Bodegraven-Reeuwijk	207.622	115.000
Gem. bijdrage Montfoort	44.903	52.000
Gem. bijdrage Oudewater	5.973	38.000
	<u>323.929</u>	<u>241.000</u>

Lasten kleine geldstroom	Realisatie 2016 €	Begroting 2016 €
Inhuur schuldhulpverlening	174.905	176.000
Doorbelaste personeelskosten vanuit basisdienstverlening	142.603	65.000
Overige kosten aanvullende dienstverlening	6.421	-
	<u>323.929</u>	<u>241.000</u>

Vanaf 2016 voert de gemeente Oudewater net als Woerden de dienst schuldhulpverlening zelf uit (Woerden deed dit altijd al). In de begroting was nog rekening gehouden met uitvoering door Ferm Werk. Desalniettemin blijven de kosten van schuldhulpverlening gelijk aan de begroting. Dit wordt veroorzaakt door een forse toename van de kosten ten laste van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk.

De doorbelasting van personeelskosten vanuit de basisdienstverlening nemen enerzijds toe als gevolg van aanvullende werkzaamheden die Ferm Werk uitvoert met ingang van 2016 voor de gemeente Bodegraven-Reeuwijk in het kader van het Ondersteuningsfonds. Anderzijds nemen de kosten toe als gevolg van de toename van de werkzaamheden bij met name Woerden en Bodegraven-Reeuwijk in het kader van de huisvesting voor statushouders.

Analyse begrotingsafwijkingen en begrotingsrechtmatigheid

Programma	Realisatie 2016			Begroting 2016			Begrotingsafwijking		
	Baten €	Lasten €	Saldo €	Baten €	Lasten €	Saldo €	Baten €	Lasten €	Saldo €
Basisdienstverlening	30.519.885	30.519.885	-	29.696.000	29.696.000	-	823.885	823.885	-
Aanvullende dienstverlening	352.652	352.652	-	266.000	266.000	-	86.652	86.652	-
Gerealiseerd resultaat	<u>30.872.537</u>	<u>30.872.537</u>	-	<u>29.962.000</u>	<u>29.962.000</u>	-	<u>910.537</u>	<u>910.537</u>	-

Analyse begrotingsafwijkingen

Bij het programma Aanvullende dienstverlening is hiervoor al ingegaan op de verschillen tussen de realisatie en de begroting.

Bij het programma Basisdienstverlening is de meest opvallende afwijking tussen realisatie en begroting dat het aandeel van de WSW is afgenomen met € 609.300 en het aandeel van Bijstandverlening is toegenomen met € 1.515.400. Gecombineerd met een afname bij Participatie met € 82.200, komt daarmee de totale begrotingsafwijking uit op afgerond € 823.900.

Bij de WSW wordt de afwijking ten opzichte van begroting bijna geheel veroorzaakt door de kleine geldstroom. De belangrijkste reden is dat in 2016 de Netto toegevoegde waarde (als onderdeel van de Bijdrage dienstverlening Ferm Werk N.V.) € 334.000 gunstiger uitviel dan was begroot. Daarnaast konden personele besparingen worden gerealiseerd, onder andere door het uitstellen van het invullen van vacatures.

Bij Bijstandverlening neemt de grote geldstroom ten opzichte van begroting toe met € 1.022.400. Dit wordt vooral veroorzaakt door de toename van het aantal uitkeringen levensonderhoud (+ 13%). De lasten van de kleine geldstroom stijgen eveneens, namelijk met € 493.000. Hiervan heeft € 114.900 betrekking op incidentele kosten. De stijging hangt direct samen met de toename van het volume van de grote geldstroom; daarnaast is sprake van prijsstijgingen van met name de personele kosten (cao verhoging 3%), waarmee in de begroting geen rekening was gehouden.

Analyse begrotingsrechtmatigheid

Zoals blijkt uit bovenstaande tabel is sprake van een totale begrotingsafwijking van € 910.537. Ten opzichte van het totaal van de begrote lasten is dit een overschrijding van 3%.

Bij de behandeling door het Algemeen Bestuur van de tussenrapportage na Q2 is vastgesteld dat de overschrijding past binnen het bestaande beleid; tevens is door het AB besloten om geen begrotingswijziging door te voeren.

De kostenoverschrijding wordt geheel gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten en telt daarom niet mee voor het accountantsoordeel bij de jaarrekening.

Afrekening bevoorschotting gemeentelijke bijdrage inclusief dekking Rijk 2016

	Gemeente Woerden					Gemeente B'graven-R'wijk				
	dekking Rijk (incl. vangnet)	bijdrage gemeente	totaal	gefactureerd in 2016	afrekening 2016	dekking Rijk (incl. vangnet)	bijdrage gemeente	totaal	gefactureerd in 2016	afrekening 2016
BASISDIENSTVERLENING										
Bijstandverlening										
Grote geldstroom										
Aanvragen levensonderhoud	7.068.431	264.157	7.332.588	7.244.472	88.116	3.539.529	240.098	3.779.627	3.677.007	102.620
Bbz	53.176	11.240	64.416	117.996	-53.580	62.127	-10.056	52.071	218.004	-165.933
Inkomensondersteuning		1.276.669	1.276.669	1.130.004	146.665		357.145	357.145	326.004	31.141
Bijstandverlening algemeen	-	-14.547	-14.547	-	-14.547	-	-56.827	-56.827	-	-56.827
	7.121.607	1.537.519	8.659.126	8.492.472	166.654	3.601.656	530.360	4.132.016	4.221.015	-88.999
Loonkostensubsidie garantiebannen	15.813		15.813	72.000	-56.187	4.395		4.395	33.000	-28.605
	7.137.420	1.537.519	8.674.939	8.564.472	110.467	3.606.051	530.360	4.136.411	4.254.015	-117.604
Kleine geldstroom		1.724.086	1.724.086	1.474.500	249.586		763.615	763.615	583.896	179.719
	7.137.420	3.261.605	10.399.025	10.038.972	360.053	3.606.051	1.293.975	4.900.026	4.837.911	62.115
Wsw										
Grote geldstroom										
Wsw	6.102.313	682.421	6.784.734	6.916.386	-131.652	2.111.613	22.779	2.134.392	2.267.421	-133.029
Saldo doorbetaling rijksbudget	136.077		136.077	andere SW uitvoerders		-770.711		-770.711	andere SW uitvoerders	
Kleine geldstroom		-28.476	-28.476	391.260	-419.736		-5.611	-5.611	76.680	-82.291
	6.238.390	653.945	6.892.335	7.307.646	-551.388	1.340.902	17.168	1.358.070	2.344.101	-215.320
Participatie										
Grote geldstroom										
Participatie		103.279	103.279	144.996	-41.717		69.470	69.470	75.000	-5.530
Beschut werken			-					-		
Detabanen		5.242	5.242	-	5.242		2.576	2.576		2.576
	-	108.521	108.521	144.996	-36.475	-	72.046	72.046	75.000	-2.954
Kleine geldstroom		1.099.300	1.099.300	1.209.468	-110.168		561.969	561.969	498.180	63.789
	-	1.207.821	1.207.821	1.354.464	-146.643	-	634.015	634.015	573.180	60.835
AANVULLENDE DIENSTVERLENING										
Loonkostensubsidie WIW (GG)		28.723	28.723	24.996	3.727			-		-
Schuldhelpverlening		-	-	-	-		155.980	155.980	99.000	56.980
Huisvesting statushouders		56.700	56.700	28.896	27.804		23.800	23.800	15.504	8.296
Dienstverl. Ondersteuningsfonds		-	-	-	-		24.912	24.912	24.912	-
Uitvoering regeling WIW		5.000	5.000	6.600	-1.600			-		-
Overige kosten		3.730	3.730	-	3.730		2.930	2.930		2.930
	-	94.153	94.153	60.492	33.661	-	207.622	207.622	139.416	68.206
Totaal	13.375.810	5.217.524	18.593.334	18.761.574	-304.317	4.946.953	2.152.780	7.099.733	7.894.608	-24.164

	Gemeente Montfoort					Gemeente Oudewater				
	dekking Rijk (incl. vangnet)	bijdrage gemeente	totaal	gefactureerd in 2016	afrekening 2016	dekking Rijk (incl. vangnet)	bijdrage gemeente	totaal	gefactureerd in 2016	afrekening 2016
BASISDIENSTVERLENING										
Bijstandverlening										
Grote geldstroom										
Aanvragen levensonderhoud	1.256.448	88.151	1.344.599	1.310.904	33.695	1.175.278	7.678	1.182.956	1.103.916	79.040
Bbz	1.797	-735	1.062	29.200	-28.138	4.409	-1.509	2.900	48.600	-45.700
Inkomensondersteuning		252.156	252.156	225.000	27.156		196.145	196.145	174.996	21.149
Bijstandverlening algemeen		-26.362	-26.362	-	-26.362		-7.466	-7.466		-7.466
	1.258.245	313.210	1.571.455	1.565.104	6.351	1.179.687	194.848	1.374.535	1.327.512	47.023
Loonkostensubsidie garantiebannen	10.949		10.949	23.000	-12.051	2.120		2.120	14.004	-11.884
	1.269.194	313.210	1.582.404	1.588.104	-5.700	1.181.807	194.848	1.376.655	1.341.516	35.139
Kleine geldstroom		300.399	300.399	275.700	24.699		241.922	241.922	203.100	38.822
	1.269.194	613.609	1.882.803	1.863.804	18.999	1.181.807	436.770	1.618.577	1.544.616	73.961
Wsw										
Grote geldstroom										
Wsw	501.697	25.457	527.154	561.635	-34.481	516.523	41.160	557.683	582.285	-24.602
Saldo doorbetaling rijksbudget	8.390		8.390	andere SW uitvoerders		13.638		13.638	andere SW uitvoerders	
Kleine geldstroom		-2.203	-2.203	30.120	-32.323		-2.351	-2.351	31.440	-33.791
	510.087	23.254	533.341	591.755	-66.804	530.161	38.809	568.970	613.725	-58.393
Participatie										
Grote geldstroom										
Participatie		36.252	36.252	25.000	11.252		19.566	19.566	24.996	-5.430
Beschut werken			-	11.000	-11.000			-		-
Detabanen		4.607	4.607	22.000	-17.393		4.632	4.632		4.632
	-	40.859	40.859	58.000	-17.141	-	24.198	24.198	24.996	-798
Kleine geldstroom		211.133	211.133	206.068	5.065		173.498	173.498	180.180	-6.682
	-	251.992	251.992	264.068	-12.076	-	197.696	197.696	205.176	-7.480
AANVULLENDE DIENSTVERLENING										
Loonkostensubsidie WIW (GG)			-		-			-		-
Schuldhelpverlening		36.416	36.416	44.000	-7.584			-	-	-
Huisvesting statushouders		9.800	9.800	8.200	1.600		4.900	4.900	5.796	-896
Dienstverl. Ondersteuningsfonds			-		-			-		-
Uitvoering regeling WIW			-		-			-		-
Overige kosten		-1.313	-1.313		-1.313		1.074	1.074		1.074
	-	44.903	44.903	52.200	-7.297	-	5.974	5.974	5.796	178
Totaal	1.779.281	933.758	2.713.039	2.771.827	-67.178	1.711.968	679.249	2.391.217	2.369.313	8.266

Toelichting op de jaarrekening: wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Naam	Functie	Duur functie	Omvang dienstverband	Beloning	Door werkgever betaalde SV-premies	Belastbare kostenvergoedingen	Voorzieningen betaalbaar op termijn	Beëindigings-uitkeringen	Jaar beëindiging	Motivering
Y. Koster-Dreese	Lid AB en DB voorzitter	Gehele jaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
M.G. Kromwijk	Lid AB en DB	Gehele jaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
J.L.M. Vlaar	Lid AB en DB	Gehele jaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
A.M. de Regt	Lid AB en DB	Tot nov.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
J.I.M. Duindam	Lid AB en DB	Vanaf nov.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
S. van Hameren	Lid AB	Gehele jaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
R. Smits	Lid AB	Gehele jaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
A. Everts	Lid AB	Tot 1-3	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
P.C. de Jonge	Lid AB	Vanaf 1-3	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
B.F. Drost	Directeur	Gehele jaar	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1)

- 1) De directie is in dienst bij Ferm Werk N.V. en verricht om niet werkzaamheden voor Ferm Werk (de GR). De bijdrage vanuit de GR aan Ferm Werk N.V. betreft een doorberekening van resultaat en niet specifiek een bedrag voor directievoering.

SiSa bijlage: G2B Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 deel openbaar lichaam 2016

Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ
	Deel openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW)	Deel openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW)	Deel openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Deel openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Deel openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 06</i>
60335 Montfoort	€ 1.263.052	€ 28.276	€ 70.789	€ 681	€ 0
60589 Oudewater	€ 1.059.219	€ 9.951	€ 96.496	€ 1.175	€ 15.888
60632 Woerden	€ 6.438.193	€ 100.361	€ 791.176	€ 11.558	€ 21.771
61901 Bodegraven-Reeuwijk	€ 3.376.685	€ 43.790	€ 345.049	€ 7.467	€ 52.304
Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G2B / 01	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	
In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Deel openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Deel openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Deel openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	Deel openbaar lichaam I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	
<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G2B / 07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 11</i>	
60335 Montfoort	€ 0	€ 40.458	€ 743	€ 0	
60589 Oudewater	€ 0	€ 23.128	€ 650	€ 0	
60632 Woerden	€ 0	€ 206.030	€ 12.664	€ 0	
61901 Bodegraven-Reeuwijk	€ 0	€ 58.655	€ 1.809	€ 0	
Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G2B / 01	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet			
In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Deel openbaar lichaam I.7 Participatiewet (PW)	Deel openbaar lichaam I.7 Participatiewet (PW)			
<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: G3B / 12</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 13</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: G2B / 14</i>			
60335 Montfoort	€ 10.949	€ 0			
60589 Oudewater	€ 2.120	€ 0			
60632 Woerden	€ 15.813	€ 0			
61901 Bodegraven-Reeuwijk	€ 4.395	€ 0			

SiSa bijlage: G3B Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_deel openbaar lichaam 2016

Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3B / 01</i>	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3B / 02</i>	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3B / 03</i>	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3B / 04</i>	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3B / 05</i>	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3B / 06</i>
60335 Montfoort	€ 5.915	€ 0	€ 4.923	€ 1.800	€ 1.870
60589 Oudewater	€ 0	€ 0	€ 1.545	€ 0	€ 4.445
60632 Woerden	€ 52.678	€ 20.500	€ 13.601	€ 28.760	€ 33.600
61901 Bodegraven-Reeuwijk	€ 62.978	€ 27.500	€ 5.066	€ 60.011	€ 26.671
Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3B / 01 <i>Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3B / 07</i>	Besteding (jaar T) Bob <i>Aard controle R Indicatornummer: G3B / 08</i>	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) <i>Aard controle R Indicatornummer: G3B / 09</i>	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 <i>Aard controle R Indicatornummer: G3B / 10</i>		
60335 Montfoort	€ 0	€ 0	€ 0		
60589 Oudewater	€ 0	€ 0	€ 0		
60632 Woerden	€ 0	€ 0	€ 0		
61901 Bodegraven-Reeuwijk	€ 0	€ 0	€ 0		

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Hiervoor wordt verwezen naar de hierna opgenomen controleverklaring.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het algemeen bestuur van gemeenschappelijke regeling Ferm Werk

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2016 van gemeenschappelijke regeling Ferm Werk te Woerden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van gemeenschappelijke regeling Ferm Werk op 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur op 22 december 2016 voor kennisgeving aangenomen normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2016.
- Het overzicht van baten en lasten over 2016.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door het algemeen bestuur op 18 december 2008 vastgestelde controleprotocol en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van gemeenschappelijke regeling Ferm Werk zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 309.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado en het door het algemeen bestuur op 18 december 2008 vastgestelde controleprotocol.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 309.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeenschappelijke regeling van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur op 22 december 2016 voor kennisgeving aangenomen normenkader.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur op 18 december 2008 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Alkmaar, 31 maart 2017

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: N.R. Fritz RA